

I ULLVI PÅ MORMORS TID

Berättat av:

MARIA HED 1963

Mormor föddes i Hälla grannby. Hon föddes 1844 och gifte sig med Perhans Anders Andersson i Ullvi när hon var 21 år. Då hade morfar enligt mormor uppvaktat henne träget. I fantasin kan jag se morfar i kvällningen på lördagarna ta sig en promenad ner till älven och därifrån på litet krokiga vägar smyga iväg till Hälla. Morfar var i stort behov av en duktig husmor. Hans mor började bli sjuklig och hans ogifta syster var visst inte heller så stark och så hade han två ogifta bröder i hushållet. Om mormor var betänksam att få ett så stort hushåll på en gång får man inte förundra sig över, men så måste det gå till förr, unga och gamla fick lov att bo tillsammans. Det var i jultiden mormor flyttade till Perhansgården och gården var byggd som de flesta gårdar i byn med ett stort kök och en kammare intill. Öppen spis i köket där maten skulle lagas och på vinterns skulle nog alla bo i det köket. På sommaren gick det att bo i en källarstuga på gården, så då blev det inte så trångt. I köket fanns två sängar och två tarrar och en rullsäng. Så småningom byggde morfar till ett stort kallrum och en övervåning med ett stort rum åt båda ändarna av stugan och en kammare med kakelugn i mitten. Det stora rummet åt söder hade järnspis och användes till snickarverkstad.

Det var således i jultiden som mormor började som husmor i Perhansgården. Det var en av de större gårdarna i byn på den tiden och förblev så under morfars och mormors tid då morfar fick ärva sin ogifta syster och gården således inte behövde delas. I ladugården fanns 6-7 kor, ett 20 tal får och för det mesta 2 grisar. Allt arbete i ladugården på den tiden var kvinnfolksgöra, kanske ibland med hjälp med att mocka, dynga och att skaffa strö och hämta hem vatten. Mormor har berättat att hon och hennes äldre bror fick dra iväg med vattenkälken med två träsåar på och hämta vatten i en brunn mellan Oljans och Snarvens när vattnet i gårdsbrunnen tog slut. Men morfar var en av dem som ordnade med att byn fick vattenledning omkring 1900 från källor som låg ovanför byn. Tänk en sån lättnad det blev för byns alla kvinnor när de fick vrida på en kran och det kom vatten. T.o.m i fejsset blev det vattenledning. Så snart julhelgen och trettondagen var över skulle karlarna rustas ut för att ligga borta på kolning i skogen eller bort till Vintjärn åt Hälsinglands hållet och köra kol och milan. Då skulle karlarna ha med sig mat, som de kunde laga iordning utan alltför stort besvär, mjöl till gröt och välling, kött och fläsk och "hack" eller pölsa som det heter nu. Långmjölk skulle de ha med i en träkagge och mycket bröd både mjukt och hårt bröd. Det brödet hade blivit bakat till jul, för på den tiden skulle allt bröd bakas hemma. Det gick nog ingen vecka utan att bakugnen eldades och det bakades mjukt bröd.

Tidigt på våren innan utarbetet började och sen vid midsommartiden bakades allt hårt bröd som skulle räcka över sommaren. Som riktigt ung minns jag en sådan bakdag när vi bakat hela dagen och på kvällen blev det åska och riktigt oväder så vi tordes inte ha eld i ugnen, sen blev det morgon innan vi tordes fortsätta och baka färdigt.

När karlarna gett sig av efter trettonhelgen, fick kvinnfolken bättre tid med sitt arbete. Då skulle först linet spinnas, som var berett på hösten. Så gårdens kvinnfolk och granngårdens kvinnfolk höll till i mormors fäjs och spann. Fäjsset var rätt stort med tre fönster, så det blev riktigt ljust och bra när vintersolen ibland lyste in. Korna stod i två rader med huvudena mot väggen och grova träplankor var golvet av, så där mellan raderna av kor gick det bra att sitta med spinnrockarna. Då blev det tävling om vem som fortast kunde spinna full en rulle och mormor var kvickast av alla. Jag var också med där och lärde mig spinna när jag var 10 år och en grannflickan som var lika gammal. Jag minns att vi sjöng visor och psalmer. Backollas mor kunde sjunga andra

stämman på psalmerna så det tyckte vi att det lät riktigt fint. Småbarnen som var ute och åkte kom in till oss och värmdes sig och de ville gärna hålla till i kätten hos fåren. En liten flicka som hette Snarf Elsa sjöng riktigt bra om "Frälsaren sover i skeppet ibland, men är i skeppet ändå". Sorgligt nog dog hon i difteri som barn. Ibland kunde det vankas en kålrot eller rova åt barnen att sitta och skava på, apelsiner var nog sällsynta då. Kaffe fick vi alla i mormors kök, men till middagen gick vi alla hem och åt. Jag minns att vi på hösten 1907 redan hunnit börja spinningen i december, då fick vi veta en dag att gamle kung Oscar dött, så vi var litet vemodiga och några hade sagt att nya kungen inte alls skulle bli så bra som den gamle hade varit, vilket ju visade sig vara fel spådom. En dag när vi var hem och åt middag hade mormor glömt flytta undan sin spinnrock så den stod för nära korna och när hon kom tillbaka hade den lämnat ett stort visitkort på rocken. Då trätte mormor på kon och sa "hade du ingen annanstans att ställa dig än just på spinnrocken?".

När dagarna blev ljusare skulle det vävas, lin och tovgarnet från förra året hade tvättats och "setat" ute på blekning över sommaren så nu skulle det vävas till skjortor och linnen och lakan och "innebredor". De senaste vävdes av det grövsta tovgarnet och till säckar skulle det också räcka. Mormor satt hela dagarna och vävde har mor berättat när mor blev så stor så hon kunde sköta gårdssysslorna. Så skulle ullen spinnas och kardas. Kardningen gjordes inne i köket vid öppna spisen och där satt de och spann också. Sen skulle det vävas vadmalsvävar till byxor och tröjor och kjolar. Så skulle vävarna skickas bort på beredning och sen tog morfar hand om dem och sydde byxor, tröjor, västar och damasker.

Som ung minnas jag att morfar ibland inte följde med de andra karlarna och köra utan hade arbete hemma med sömnad. Skinnpälisar och kjolar och fällar sydde han också och jag minns att när jag var 6 år kanske, fick jag en så fin ny skinnpälis som han sytt åt mig till jul. Fårskinn skulle först beredas och det arbetet gjorde morfar nere i en källarstuga där det fanns öppen spis. Skinnen skulle spännas fast i en "räckbock" och bearbetas efter många olika tempon. Morfar hade en gubbe till hjälp med det arbetet och en dag när jag stod och såg på dem minnas jag att gubben ledsnade på arbetet. "Nej nu kast ja skinna ian, räckbock tjär och går min väg" sa han.

"Du gör inte så du", sa morfar. "Du fortsätter bara".

Skinnen skulle förstas först "betas" det gick så till att de lades i en lag som innehöll mjöl och vatten, kanske något mera, det kommer jag inte ihåg, och i den skulle det nog ligga vissa dygn. Jag kommer ihåg att på den väggfasta bänken i köket låg sådana våta skinn hoplagda. Liss Elov's mor kunde beta skinnen så bra sa morfar så de skinnen gick det bra att arbeta med.

Vävarna med lin och tovgarn skulle läggas ut på blekning, så snart det var mer vävda och när solen på vårsidan lyste på snön. Sen skulle de tvätta och att tvätta med de medel som stod den tidens kvinnor tillbuds måtte inte ha varit lätt. Jag föreställer mig att på vintern fanns inget annat ställe än fäiset att hålla till i där fanns i alla fall en öppen spis där det gick att värma vatten. De grova linnekläderna borstades så att något av smutsen gick ur, sen lakades de i ett stort lakkar. Luten fick man på så vis att en säck med björkaska lades i botten av karet allra först, vid "svickan" lades två literflaskor eller någon tråkloss så att luten skulle kunna rinna ut. Sen bytte man hett vatten kanske 15-20 gånger. Sen var det att dra iväg med karet till någon källa eller till älven. Fanns häst och karl hemma kördes det dit på en kälke, annars blev det att få kläderna över i mindre tråsåar, så man orkade dra för hand. Var det sen ingen väg till älven fick de jobba duktigt innan de kom dit och där fick de hugga hål på isen och stå intill vaken med tvättsätet som man klappade kläderna på med ett klapprä. Var det sol och vindstilla kunde det ändå gå an, men blåste det blev det ett ändå hårdare och tröttsammare arbete. Förklädet blev pansrat av is, men händerna klarade man rätt så bra tack vare det varma lutenvattnet för var gång man tog ett nytt plagg att skölja.

Kläderna hängdes ute och frös förstas till is, men kom solen fram om dagarna torkade kläderna så småningom i alla fall. Sen skulle de kavlas med ett kavelbräde. Så småningom skaffades stenmanglar i två gårdar i byn och dit fick alla gå och mangla mot en liten avgift. Stenmangeln stod i ett kallt uthus så det var heller inget latmansgöra att stå där och kavla, om det nu gick att få någon till hjälp att dra mangeln så hade de väldigt litet tålmod med det arbetet. Tänk er ni nya tiders husmödrar om ni skulle vara tvungna att arbeta under så besvärliga förhållanden. Ni kan inte nog välsigna tvättstugan och tvättmaskinen.

Framåt Marie-Bebådelsedag kom karlarna hem från sina långväga körslor och då blev det för dem att se över redskapen och reparera där det behövdes. Så skulle gödsel köras ut, det fanns två hästar på gården på den tiden. Foder skulle hämtas hem från ängsladorna och ved skulle fraktas hem och sågas och huggas, allt skulle göras för hand. Ris skulle köras hem från skogen och hackas. På den tiden fanns inte torvströ förrän några framsynta karlar i byn började ta upp torvströ i en myr som hette Orrtjärnsmyren. I början av maj skulle fåren börja gå ute på allmanningen och korna skulle "jätas" ut också. Det kunde hända på våarna att en del kor var så magra och orkeslösa så de fick hjälpas igång. Mor talade om att de blötte på benen deras med saltvatten och så småningom kunde de gå igen, de som var allra sämst måste nog slaktas. Fåren hade blivit klippta i april så ullen skulle hinna växa ut litet tills de skulle ut på grönbete. Så blev det för karlarna att sätta igång med vårbruket. Korn och havre skulle sås och potatis skulle sättas. Trädan skulle harvas, rovor skulle sås. En plantskulle hade mormor där hon satte rotfrukter och kålrotfrö. Plantorna skullen sen sättas ut på en trädgårdssäng i Kålgården nedanför Hallmans. Där hade varje hushåll i byn var sin trädgårdssäng och det blev då liksom nu en tävlan om vem som kunde få det att växa bäst. Övriga grönsaker dröjde det nog fram till 1890 talet innan de började odlas allmänt. Bär togs inte reda på heller förrän framåt den tiden men i min barndom minns jag rätt stora träfat med lingon sura förstas men väldigt goda ändå. Jag minns att morfar var väldigt förtjust i dem. På vintern var de frusna så det blev att hacka ur några flisor och tina upp.

Till midsommar skulle det storstädas. Golvet i köket skurades och enris hackades och ströddes ut på golvet. Ute vid ingången sattes björkar och blomkvastar hängdes på stängerna i taket. Där det fanns grind in till gården sattes en björk vid varje grindstolpe och de virades ihop och en blomkvast sattes fast i mitten. Sen skulle majstången klädas på midsommarafton och det räckte en bra bit in på kvällen, när de sen skulle resa majstången måste flickorna få några äldre karlar till hjälp har min mor berättat. Pojkarna var så berusade så de kunde inte hjälpa till med det. Sen lektes och dansades det kring stången och det kunde ibland hända att de inte slutade förrän de fick se "spögubben" komma på väg till kyrkan. Då fick de bråttom hem och göra sig iordning att gå till kyrkbåtarna och ro till kyrkan.

Veckorna innan slåttern började i början av juli föreställer jag mig var en relativt lugn period under arbetsåret, men när det började bli dags för slåttern minns jag att morfar greps riktigt av feber. Slätterredskapen skulle vara klara i god tid och så en morgon i tidig otta ställde karlar och kvinnfolk upp och slog lindarna för hand. Karlarna hade "stjärtlivarv" och brynen till att vässa liarna med. Men det växte inte alls så mycket hö på lindarna då som det gör nu, vad det kunde bero på, troligen kunde de inte sköta jorden så bra som de gör nu. När lindarna var slagna blev det att ge sig av till ängslogarna och sådana hade morfar och mormor på många ställen. Först bar det av till Røjninga en äng i lilla Åsledasberget. Jag minns en gång när morfar var färdig att ge sig av, han hade så mycket att bära, en stor "massäck" på ryggen och verktyg i båda händerna. "Jag kan väl inte ändå ta med korna nu", sa han till mormor, och då blev hon arg för korna brukade han inte bry sig om annars heller.

I Rönninga fanns det en rätt stor lada att ligga i så där blev de kvar flera nätter för det var ett gubbänge också alldeles intill myran. Slåttern började tidigt på morgonen medan det var dagg, sen skulle höet torka till fram på dagen då det räfsades ihop och hässjades. På kvällen skulle det slås en kvällsskärm. Kvinnfolken skulle också vara med och slå och räfsa, sen skulle de mjölka korna, det var alltid ett par kor med, laga mat vid öppen eld. Maten åts ute om det var fint väder annars fanns det ett bord inne i ladan. Maten var välling på morgonen och gröt på kvällen, smör, ost, messmör, kött och fläsk, strömming, bröd i riklig mängd. Aldrig smakade maten så bra som när man fick äta ute under slåttern. Till efterrätt kunde det bestå surmjölk som man brutit i hårt bröd. När slogarna var slagna i närheten av byn bar det av till fåbodarna. Då hade först de flesta av korna lånats bort över sommaren, till Aspeboda brukade de låna bort dem. Då gick mormor halva vägen med dem och så mötte de som skulle sköta om dem över sommaren. Mormor berättade att hon hade stickstrumpan med och hann sticka en barnstrumpa medan hon gick vägen. Bra gjort mormor! Grisarna, två stycken, lämnades kvar hemma ute i svingården och dem skötte någon äldre om som inte orkade följa med på slåttern. I fåbodarna fanns det lindor också men inte ängsslog. Den mesta ängsslogen fanns i närheten av Almbergsbjörken, Nyhänget, Storsänget och Skvin och så Falsbjörken. Jag minns att när jag var 3 eller 4 fick jag och min bror Erik åka på lasset när vi skulle till Nyänget. Vi bodde i den ladan för den var störst och så fanns det ett litet fåjs byggt intill ladan. När vi kom till Svisberget den gången stjälppte lasset i den steniga vägen och jag och min bror rullade av. Mor var glad att ingen av oss fick slipstenen över oss. Så fort vi kom fram till Nyänget började karlarna slå gräset på ladubacken så det skulle hinna torka litet till kvällen för vi skulle bädda med det. Kanske att litet torrt hö hade lämnats kvar också. Kvinnfolket hade göra med att koka kaffe och laga mat och ställa in alla sakerna som vi hade med, kläder, sängkläder, hushållsgrejor och all mat. Det fanns ett bord i ladan och säten att sitta på och hyllor för mjölkbunkar och hushållssaker. En stor säck hårt bröd var med och salt fläsk och kött, fårbog och kalvkött. Vi var alltid kvar där över en söndag och det var verkligen fridsamt en söndag ute på slåtterrullen. De kokades långkok d.v.s salt kött kokades och så potatis och kålrötter i en annan gryta. Till efterrätt fanns det alltid mjölk, det var ju två mjölkkor med. Blåbär kunde vi hitta upp i berget då blev det extra fest. Dricka gjordes i ordning i ett träkärl som stod innanför dörren, lätta att komma åt för alla. Vi kallade det "spisöl". Det bestod av kallt vatten, korn och råg, mald humle och jäst. På kvällen första dagen vi kommit till ängat gjordes bädden iordning och den behövde vara lång för vi skulle ligga där tio personer. Först lades någon hårgarnsvepa för att inte fukt skulle tränga igenom (höet blev inte så torrt till första kvällen) och sen lades vita "lappåklä" vävda av vita trasor stadiga saker som inte blev skrynkliga. Sen skulle vi helst ha en skinnfäll var, men vi barn fick nog samsas om en eller att krypa ihop med någon äldre. Sen när vi lagt oss blev det att kvickt stänga dörren och vara tysta, då kom inte så mycket mygg in. Var det sen några av barnen som inte ville vara tyst kunde det hända att han eller hon åkte ut i mörka kvällen på en tuva, sen var man tyst. Behövde några gå ut på natten var det ett konststycke att undvika att trampa någon på benen. På morgonen hördes från fejsset, blaff, blaff, blaff eller också lät det som en kran öppnade någonstans. Då var i regel allt arbetsfolket ute och slog morgonskärmen efter att först ha druckit kaffe som morfar i de flesta fall kokade. Han var lika ivrig med arbetet nu och satte fart på de övriga. När vi ätit middag ville alla vila sig tills de skulle börja räfsa ihop höet men morfar sov bara med ett halvt öga. "Nej, det kommer en svart molntapp över berget, vi måste ut", sa han. "Ni får vila sen". Om det blev regn hade det blivit fråga om vila annars gick det i ett till kvällen, då skulle en kvällsskärm slås. Blev det regn i flera dagar kunde det bli ganska olustigt, svårt att torka våta kläder och våta om skorna blev vi. Det fanns ju inte gummistövlar på den tiden. Svårt för mormor som skulle laga mat också, det blev att se efter att det alltid fanns torr ved under ladan att tända med och elden i eldstaden brann för jämnare så grytorna kokade nog om det inte blev för kraftigt regn.

En gång de sista åren vi slog i Nyänget kom min bror Anders först till ladan och satte ifrån sig cykeln mot väggen. Boff, sa det under ladan och ut kom en grävling som satte full fart mot skogen. Sen låg ungarna och gnällde efter mat hela dagen. På kvällen när vi lagt oss fick vi höra något strävt som raspade under golvet, då kom grävlingmamman och hämtade sina ungar. Hon tog dem en och en och flyttade dem ner till skogen. Ja, detta var friluftsliv i forna dagar och var man bara till bra hjälp var det nog inte så ansträngande och vi var ju alla vana vid att ha det litet primitivt.

Men min mor berättade om en gubbe och gumma som gick ensamma i Långsnor och slog en morgon. Gubben blev hungrig och trätte över att han aldrig fick frukost. Gumman skulle ju också vara med och slå och sen skulle hon mjölka och laga mat. Då var gumman arg och så när gubben satte sig ute vid kosläden och skulle äta hällde gumman upp vällingen i förskinnat åt honom. Då sades det att gubben för en gångs skull blev stum.

En annan familj var vid sven och slog och det blev kallt på natten alldeles vitt på backen. Just den natten kalvade deras enda ko och så blev hon sjuk och dog. Men kalven levde fast de inte hade någon mjölk att ge den, möjligen mjöl och vatten, och den växte och blev med tiden en riktigt bra ko. Så nog fick folk förr sträva och slita för brödfödan.

På ängsslåttern hörde det till att repa rönnlöv och torka och lägga i ladan lika så att hugga ner någon björk och rönn och binda kärvar av som torkades och fraktades hem på vintern tillsammans med höet. Fåren tyckte mycket om det torra lövet på vintern.

När man kom hem från ängsslåttern blev det att slå grönfodret och rågen, köra in det hö som man slog hemma först och det som fanns på de närmre slogarna. Sen skulle den andra säden skäras så snart den var mogen och allt skulle göras för hand. Sista hälften av september skulle potatisen tas upp och det gick så till att en fåra på var sida i taget plöjdes upp och grävdes igenom av karlarna med en potatis hacka. Kvinnfolken fick plocka upp potatisen. I många år bytte granngårdar ihop sig och hjälptes åt att ta upp potatisen. Då blev det ett sorligt liv i potatisåkern, 5-6 karlar och lika många kvinnfolk och så barnen förstås. De allra minsta kanske i en skinsäck eller hängmatta uppsatt mellan ett par träd där de sov skönt om vädret var någorlunda drägligt. Kaffe kokades gemensamt och ett stort potatiskok till middag. Den potatisen smakade extra färskt och bra. Kanske man också stekte sill eller strömming på glöden så potatisupptagningen då var inte alls någon ledsam sysselsättning, när så många hjälptes åt och alla var pigga och glada. När säden sedan var torr och inkörd började de tröskningen. Då hjälptes man åt också i granngårdarna. Tröskverket eller tröskmaskinen drogs för hand senare med en "vandring" som drogs av hästar. Eller också tröskades det för hand med att slaga rågen, och halmen skulle bindas tillsammans och användas till sänghalm.

I slutet på oktober eller början av november skulle linet beredas som på eftersommaren legat ute för rötning. Först skulle linknopparna kmmas ur och tas reda på till utsäde, sen skulle linet resas in i bastun och torkas. Man eldade på kvällen och nästa morgon var det torrt så det gick att bråka, sen skulle det skäktas. Det satt vi hemma i ladan och gjorde och hämtade en säck i taget från bastun. Det gick lättare att få ur agnarna om linet fick ligga kvar där och hålla sig varmt. Med skäkningen hjälptes grannarna åt. Det var ett riktigt dammgöra men inte trist det heller när flera hjälptes åt och tungorna löpte i kapp. Sen kunde linet ligga undanstoppat tills det blev dags för spinningen. Då skulle det häcklas så att lin och blånor skildes åt.

Nu var det dags att buffra till fåboden och tröska där. Jag minns att jag fick följa med mormor dit när jag var 5-6 år och jag hade väldigt bra matdagar där så jag var tjock och rund när jag kom hem igen. När det var tröskat i fåboden skulle karlarna hugga ved och frakta hem och morfar gick bort till Lindtjärnsberget och gjorde i ordning kolmila. En kolkoja hade han där så han låg kvar där om nätterna. Min bror, som var två år äldre än jag, fick gå till honom med mat ibland.

Jag minns hur svart morfar var när han sen kom hem därifrån. När de så kom hem till byn igen var det snart tid att tänka på julslakten. En gris slaktades och flera får. Köttet saltades och förvarades i saltkar i härbret. Så var det dags att börja med julbadet och min mor har berättat att de fick göra en deg särskilt att ge bort för till jul kom det så många som tiggde mat. Folk norr ifrån socknarna och folk från Gagnef. Det kunde stå 5-6 st innanför dörren ibland, sa mor. Somliga ville ha mjöl och ull och en gång fick mor gå till härbret och ösa i mjöl åt en tiggare. Hon öste i några slevar, men så sa tiggaren "stopp, stopp", jag ska in i någon mer gård också, så den gången var det visst vandringslusten som var viktigast. En gång for ett lag leksandskarlar hem genom Gagnef. I en by kom en Mora ut och ropade: "Stana, stana så får ni si brua". "Vi får väl syna när hon kommer till Leksand och vill bess, fick hon till svar. Så sturska kunde olika socknars folk vara emot varann förr. Nu för tiden är det minsann ingen i Gagnef som behöver ut och bess, där finns fina välbärgade gårdar.

Till jul skulle det skuras allting inne i köket, säten, bänkar, bunkar och golvet skulle skuras och strös med hackat granris. Så skulle all julmaten lagas, det skulle stoppas korv, kokas palt, kokas hack (pölsa) men skinka förekom inte på den tiden utan fläsket skars sönder och stektes eller det som det var ben i kokades. Lutfisk skulle också beredas och svagdricka skulle bryggas av hemmalt som man berett själv. Risgrynsvälling kokades på julkvällen men aldrig gröt. På julmorgonen skulle alla som kunde ut till julottan. Då åkte de iväg med båda hästarna och med bloss i händerna. Jag minns hur glad jag var när jag fick krypa ner bland skinnfällarna och fick följa med. Då hade jag en ny skinnkolt på mig och nya näverskor som skomakarna som kommit någon vecka före jul setat i köket och sytt. I Noret blev det att få tag på att stalla åt hästarna och det lyckades nog inte alla gånger på julottan utan hästarna fick bindas ute någonstans. Hem från julottan kunde det bli kappåkning så då var man glad att få krypa så långt ner i fällarna som möjligt.

Mormor och alla andra i byn gick ofta och gärna i kyrkan på den tiden. En gång berättade mormor att hon och några till gick ända till Rättviks Boda för att höra en präst, som varit i Leksand förut. En psalm brukade mormor ofta läsa. "Se Nineve den stora stad den gjorde bot, som Jona bad. De en predikan hörde, men oss predikas år från år. Gud ingen bättring av oss får. O, synd du tunga börda."

Mormor fick 12 barn, men bara 4 blev vuxna. Småbarnsdödligheten var stor på den tiden. Vi förstod oss inte på att sköta om dem, sa mormor. Men jag fick dem så lätt, sa hon och inte behövde jag ligga just något efteråt. Mormor dog 1931, 88 år gammal. Då hade hon varit änka sen 1917.

Prosten Lindberg liknade hennes liv vid en långväv, med många olika inslag, ljusa och mörka, som nu hade vävts till slutet. Vi sjöngo också men dagen den bliver aldrig så lång att icke dess afton skall stunda. Då slutar vårt verk, så tystnar vår sång, må vi det med allvar begrunda.